

A felnőtt gyermeknek is sérülhet a teljes családban éléshez való joga a szülő halálával. A nem vagyoni kártérítés egy összegben és járadék formában egyszerre nem alkalmazható (1959. évi IV. törvény 84. §, 355. §).

A felperesek édesapja 2007. április 14-én életet vesztette annak következtében, hogy az alperes biztosítottja által vezetett tehergépkocsi szerelvénnyel szállított lánctalpas mélyásós leesett és összeütközött az általa vezetett gépkocsival. Az alperes a felpereseknek a pert megelőzően személyenként 500 000 forint, majd a perben további 300 000 forint nem vagyoni kártérítést fizetett ki.

A felperesek keresetükben személyenként 1 200 000 forint nem vagyoni kártérítés és ennek 2007. április 14. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamatának, a II. r. felperes 2007. április 4-től a minimálbér mindenkori összegének megfelelő, de legalább 70 000 forint összegű járadékot nem vagyoni kártérítésként, az I. r. és II. r. felperes havi 30 000 forint tartást pótló járadék 2007. április 14. napjától az iskolai tanulmányuk befejezéséig, továbbá együttesen lakásfenntartási többletköltségre évi 100 000 forint kártérítés megfizetését kérték.

Az alperes az általa már kifizetett nem vagyoni kártérítés erejéig a felperesek követelését nem vitatta, azt meghaladó részében, valamint a járadékigényeknek az elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében a felperesek keresetének a nem vagyoni kártérítés tekintetében helyt adott és kötelezte az alperest személyenként 1 200 000 forint és törvényes mértékű késedelmi kamatának a megfizetésére, évi 18 000 forintban állapította meg a lakásfenntartási munkák költségét, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Az elsőfokú bíróság a felperesek életvitelében beállott kedvezőtlen változásokat értékelve állapította meg a felpereseknek járó nem vagyoni kártérítés mértékét személyenként 2 000 000 forintban és az alperes korábbi teljesítéseit figyelembe véve további 1 200 000 forintban állapította meg a marasztalási összegeket.

Az alperes fellebbezésében a kereset elutasítását kérte, a felperesek csatlakozó fellebbezésükben a járadék évi 100 000 forintra való felemelését kérték, a II. r. felperes járadék formájában is kérte a nem vagyoni kártérítést, az általa megjelölt mértékben.

A másodfokú bíróság ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet teljes terjedelmében elutasította, az alperes perköltésében és kereseti illetékben marasztalását mellőzte. Az ítélete indokolásában kiemelte, hogy a közeli hozzátartozó halálának ténye és az ezzel rendszerint együtt járó fájdalom és gyász önmagában nem teszi indokolttá a nem vagyoni kártérítés megállapítását, az igény megalapozottságához az is szükséges, hogy a hátramaradó közeli hozzátartozó élete súlyosan és tartósan megnehezüljön. Kivételesen, különleges körülmények fennállása indokolttá teheti a nem vagyoni kártérítés megállapítását nagykorú hozzátartozó részére is. A felperesek élethelyzetét apjuk elvesztése alapvetően nem változtatta meg, ezért arra a következtetésre jutott, hogy a felpereseket nem érték olyan mérvű nem vagyoni hátrányok, amelyeket az alperes által már folyósított nem vagyoni kártérítést meghaladó mértékű nem vagyoni kártérítéssel kellene kiegyenlíteni. A lakásfenntartással kapcsolatos költségek a lakás tulajdonosát, a felperesek édesanyját terhelik, a felperesek járadékkövetelése a keresetösszegei jog hiánya miatt alaptalan.

A felperesek felülvizsgálati kérelme elsődlegesen a nem vagyoni kártérítéseknél az elsőfokú ítéletet helyben hagyó döntésre, valamint az I. r. felperes részére havi 30 000 forint járadék, a II. r. felperes részére a mindenkori minimálbérnek megfelelő összegű járadék megállapítására, és mindhárom felperes részére együttesen évi 100 000 forint járadék, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére és új eljárás elrendelésére irányult. A felperesek szerint a másodfokú bíróság ítélete jogszabálysértő, mert a lefolytatott bizonyítás eredményét figyelmen kívül hagyta és az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 355. §-ában foglalt megsértésével hozta meg a döntését, amelynél a már hatályon kívül helyezett Ptk. 354. §-ában foglalt rendelkezéseket vette figyelembe. A felülvizsgálati kérelem hivatkozik arra, hogy a rendelkezésre álló szakértői vélemények alapján megállapítható, hogy annak ellenére, hogy a felperesek nem éltek egy háztartásban az édesapjukkal, mindhárom felperesnek rendszeres és szoros kapcsolata volt vele. A II. r. felperesnél a szakértői vélemény megállapította, hogy a hozzátartozó halála a pszichés állapotában rosszabbodást okozott és a további pszichiátriai kezelés indokoltsága miatt az egyösszegű nem vagyoni kártérítésen túl, arról járadék formájában is indokolt rendelkezni. A lakásfenntartási többletköltségeknél figyelemmel kell lenni arra, hogy a felperesek lakáshasználók, ezért a költségek a lakás tulajdonosával együtt őket terhelik. A felperesek szülőtartási kötelezettségét is értékelni kell, mert a lakás tulajdonos édesanyjuk jövedelme a

munkanélküli segély és a minimálbér között ingadozik, így tartásra szorul, a lakás fenntartási munkák költsége ezért is náluk merül fel.

Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott részének hatályban tartását kérte. Elsődlegesen azt emelte ki, hogy a felperesek a jogerős ítélet nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos részét a bizonyítékok téves mérlegelése miatt támadják, de a felülvizsgálati eljárásban nincs helye felülmérlegelésnek. Az I. r. felperes a havi 30 000 forint járadékkövetelést elutasító keresetet nem támadta, ezért ezzel szemben felülvizsgálatnak nincs helye, míg a lakásfenntartási költségek az ingatlan tulajdonosát terhelik.

Az I. r. felperes járadékigény tekintetében visszavonta a felülvizsgálati kérelmét.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 275. §-ának (2) bekezdése alapján csak a felülvizsgálattal támadott részében és a Pp. 270. §-ának (2) bekezdése alapján abban a körben vizsgálta, hogy a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból jogszabálysértő-e.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

Az alperes helytállási kötelezettsége a perben nem volt vitás. A felperesek a közeli hozzátartozójuk elvesztésével keletkezett nem vagyoni káruk megtérítését igényelték, amelynél a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésében meghatározott egyik feltétel, a jogellenesség alapja a törvény által védett személyhez fűződő jog megsértése [Ptk. 75. § (1) bekezdés]. A jogerős ítélet tévesen állapítja meg általános jelleggel, hogy a nagykorú gyermek részére „kivételesen, különleges körülmények” fennállása esetén jár nem vagyoni kártérítés. A bíróságnak minden esetben az adott körülmények vizsgálata alapján kell állást foglalnia elsődlegesen abban a kérdésben, hogy a személyiségi jogsérelem bekövetkezett-e. Ez esetben nem méltányosságon alapul a nem vagyoni kártérítés, hanem ahhoz a jogsértés által kiváltott olyan hátrányos változás szükséges, amely pénzübeli szolgáltatás nyújtásával ellensúlyozható. A bíróság nem egy, kizárólag a jelentős hátrány okozásán alapuló, objektív mércét vesz figyelembe, hanem a hozzátartozónál jelentkező összes, tényleges hátrányos hatást mérlegelve állapítja meg, hogy életminőség hátrányos változása bekövetkezett-e. A szülő elvesztése esetén figyelembe kell venni, hogy a család intézménye alkotmányos védelem alatt áll és a szülő elvesztése - még abban az esetben is, ha a szülők különváltak élnek - a felnőtt gyermeket is akadályozhatja személyiségének teljes és zavartalan kiélésében, életminősége alakulásában. A teljes családban éléshez való joga a felnőtt gyermeknek is sérül a szülő halálával, hiszen ettől kezdve nem részesülhet a családi együttlétekből fakadó élményekből és a családi biztonság érzése is csökkenhet. A felpereseket az apa elvesztésével tragikus veszteség érte, számukra megszűnt az a lehetőség, hogy az apával együtt, egymást kölcsönösen támogatva, abban a kölcsönös apa-gyermek viszonyban élhessenek, amely a családnak akkor is a lényege, ha a szülő és a gyermek külön háztartásban él.

A kifejtettekre tekintettel a felülvizsgálati kérelem alappal kifogásolta, hogy a jogerős ítélet a felpereseknél jogszabálysértő módon értékelte a nem vagyoni hátrányt megalapozó körülményeket. Az adott esetben megállapítható, hogy a felpereseknek a teljes családban éléshez való joga az apa elvesztésével sérült, a jogsérelem bekövetkezett, a hátrány súlyosságát pedig a Ptk. 355. §-ának (4) bekezdése alapján a nem vagyoni kártérítés összegének megállapításánál kellett értékelni, a nem vagyoni kártérítés követelhetősége nem tehető függővé a nem vagyoni hátrány mértékétől, a hátrányos következményeket a mértéknél kell értékelni. A jogerős ítélet megalapozatlan a felpereseket ért hátrányok megállapítása körében. Ugyanakkor az elsőfokú bíróság helyesen vizsgálta és értékelte azokat a szempontokat, amelyek a nem vagyoni kárpótlás megítélésénél és mértékénél irányadóak, így a jogsértés súlyát, a felperesek életkörülményeiben bekövetkezett változásokat és megfelelően értékelte a náluk kialakult hátrányokat. Az elsőfokú bíróság a felpereseket ért nem vagyoni hátrány mértékét a Pp. 206. §-ának (1) bekezdése szerinti mérlegeléssel, és a károsodás bekövetkeztekor fennálló ár- és értékviszonyoknak megfelelően, megalapozottan állapította meg.

Ezért az I. r., II. r. és III. r. felperes nem vagyoni kárigényét elutasító jogerős ítéleti rendelkezés sérti a Ptk. 355. §-ának (1) és (4) bekezdését; a felperesek esetében a személyhez fűződő jog sérelme és az ezzel összefüggő, vagyoni kárpótlással kompenzálható hátrány bizonyított volt, ezért a felperesek igényt tarthatnak a Ptk. 84. §-a (1) bekezdésének e) pontjából következően a Ptk. 355. §-ának (4) bekezdése alapján nem vagyoni kárpótlásra, amelynek mértékét az elsőfokú bíróság határozta meg helyesen, személyenként összesen 2 000 000 forintban.

Nem alapos a felülvizsgálati kérelem abban a részében, amelyben a II. r. felperes esetében az egyösszegű nem vagyoni kártérítés mellett, azt járadékként is igényli. A Ptk. 355. §-ának (1) bekezdéséből következően a károsónak meg kell térítenie a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát, a (3) bekezdés pedig lehetőséget ad járadék formában való alkalmazására, amelyre akkor kerülhet sor, ha időszakonként visszatérő károkat (kiadásokat) kell megfizetni. A bírói gyakorlat szerint a nem vagyoni kártérítés járadék formájában is megítélhető, ha az állapítható meg, hogy a károsult jogos érdeke ezt indokolja. A kártérítés e két módja azonban együttesen nem alkalmazható. A nem vagyoni kárpótlásnak egy összegben történő megítélésekor a bíróság a nem vagyoni kár megtérítése iránti igényt teljes egészében elbírálja. Az ilyen tartalmú döntéssel elbírált igény ítélt dolog, amely újból nem tehető vitássá (Pp. 229. §). A járadék megítélését sokszor az indokolja, hogy lehetőséget biztosítson az esetleg utóbb bekövetkező

változásokhoz való igazodásra, amire a járadékfizetési kötelezettség időtartamának, vagy a járadék összegének módosítása útján kerülhet sor (Pp. 230. §). A kártérítés két módjának az egy károsultat ért nem vagyoni hátrány enyhítésére szolgáló együttes alkalmazása ellentmondana az anyagi jogerőhöz fűződő jogkövetkezmények megfelelő érvényesülésének is. Az egyösszegű és a járadék formájában fizetendő kárpótlás tehát egyszerre nem alkalmazható, ezért abban kellett döntenie, hogy melyik felel meg jobban a II. r. felperes érdekeinek. A II. r. felperes nagykorú, kialakult személyiséggel rendelkezik, a személyiségvonásaiból eredő, korábban kialakult állapotát, az apa halálát megelőzően volt egészségi állapotát és pszichés zavarait az elsőfokú bíróság helytállóan értékelte és azok alapján jól döntött, amikor a nem vagyoni kárpótlást egy összegben állapította meg.

Az alperes által már teljesített összegek elszámolása nem volt vitatott, azonban utalni kell a jogerős ítélet indokolásának az ezzel összefüggő ellentmondására. Az a tény, hogy az alperes a felperesek részére nem vagyoni kártérítést teljesített, jogi értelemben a nem vagyoni kártérítési követelés jogalapjának elismerését jelentette, ezért másodfokon a követelés jogalapjának hiánya már nem mondható ki, és csak a követelés mértéke volt vizsgálható.

Nem alapos a felülvizsgálati kérelem, amikor a lakásfenntartási többletköltséget követel járadékként, és az érvelése sem helytálló. A Ptk. 99. §-a értelmében a tulajdonos viseli a dologgal járó terheket és a felperesek lakáshasználata nem kötelezi őket ilyen terhek viselésére, ahogy a felperesek által hivatkozott szülőtartási kötelezettség sem támasztja alá az igény jogalapját. Ezért helyesen állapította meg a jogerős ítélet, hogy a felperesek - akik a tulajdonos szülőnél családtagként ingyenes lakáshasználók - nem voltak jogosultak a tulajdonost terhelő kötelezettség alapján igényérvényesítésre.

Minderre tekintettel a jogerős ítélet a felülvizsgálattal támadott részében a kifejtett okok miatt jogszabálysértő, ezért a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletének a felperesek javára egyösszegű nem vagyoni kártérítést megállapító rendelkezéseit a perköltségről és az illeték viseléséről szóló rendelkezésekkel együtt helybenhagyta. (*Legf. Bír. Pfv. III. 20.436/2010.*)